

ВУЧОНЫЯ БЕЛАРУСІ

АЛЯКСАНДР МІКАЛАЕВІЧ ДАЊЛАЎ (Да 60-годдзя з дня нараджэння)

14 мая адзначыў 60-гадовы юбілей вядомы беларускі сацыёлаг, арганізатар айчыннай навукі і педагог, намеснік старшыні Вышэйшай атэстацыйнай камісіі (ВАК) Рэспублікі Беларусь, доктар сацыялагічных навук, прафесар, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр Мікалаевіч Данілаў.

Нарадзіўся Аляксандр Мікалаевіч у Віцебску, дзе атрымаў сярэднюю, а потым і вышэйшую адукацыю (у Віцебскім ветэрынарным інстытуце). Тэрміновую ваенную службу праходзіў у войсках стратэгічнага прызначэння. Працоўную дзейнасць пачаў яшчэ ў студэнцкія гады, на выбарных пасадах у камітэце камсамола ВНУ, Віцебскім абкаме і ЦК ЛКСМБ. Тады ж пачаўся шлях А. М. Данілава ў сацыялагічную навуку: з 1978 г. працуючы ў камсольскіх органах, яму давялося ўзначальваць аддзелы студэнцкай моладзі абкама і ЦК, лектарскую групу ЦК камсамола. Можна нават сказаць, што Аляксандр Мікалаевіч – сацыёлаг па прызыванні і па жыцці: да абароны ў 1990 г. кандыдацкай дысертацыі на тэму «Сацыялагічны аналіз духоўных патрэбнасцей моладзі (па матэрыялах Беларускай ССР)» ён ужо меў за плячыма немалы вопыт даследчыцкай працы, каардынаваў дзейнасць Савета па даследаванні праблем моладзі пры ЦК ЛКСМ Беларусі, шмат публікаваўся ў рэспубліканскім друку, навуковых выданнях.

У самым пачатку 1991 г. А. М. Данілава прапанавалі ўпершыню стварыць сектар вывучэння грамадскай думкі і прагназавання ў Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, якім ён загадваў больш за тры гады. З першых дзён стварэння Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (1994 г.) Аляксандр Мікалаевіч працуе загадчыкам сектара, намеснікам начальніка Галоўнага ўпраўлення грамадска-палітычнай інфармацыі – начальнікам інфармацыйна-аналітычнага ўпраўлення Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, з 2000 г. – прафесарам кафедры сацыялогіі БДУ, з 2003 г. – намеснікам старшыні ВАКА Рэспублікі Беларусь, які курыруе пытанні атэстацыі кадраў па гуманітарных і сацыяльных навук.

Займаючы адказныя пасады ў органах дзяржаўнага кіравання Беларусі, А. М. Данілаў ніколі не забываў аб сваім галоўным жыццёвым прызначэнні – самаадданым служэнні сацыялагічнай навукі. У 1993 г. ён абараняе доктарскую дысертацыю на тэму «Моладзь Рэспублікі Беларусь ва ўмовах пераходу да рынкавых адносін (метадалагічны аспект)». Выдае шэраг грунтоўных манаграфій: «Пераходны працэс і моладзь» (1993); «Пераходнае грамадства: праблемы сістэмнай транс-фармацыі» (1997, 1998); «Улада і грамадства: пошук новай гармоніі» (1998); «Моладзь крызісных гадоў: ілюзіі і новыя надзеі» (1999); «Сацыялогія ўлады: тэорыя і практыка глабалізму» (2001); «Перадгісторыя сацыялогіі» (2009, у суаўтарстве з А. М. Елсуковым). Засноўвае серыю кніг «Кафедра сацыялогіі» і асабіста ўдзельнічае ў напісанні шэрага навучальных дапаможнікаў: «Гісторыя сацыялогіі» і «Асновы сацыялогіі і паліталогіі» (2012, у суаўтарстве з А. М. Елсуковым); «Сацыялогія палітыкі» (2013, у суаўтарстве з Ж. М. Грышчанка), трох выданняў навучальнага дапаможніка «Сацыялогія» і многіх іншых кніг навучальнага кірунку (усяго ім апублікавана каля 300 навуковых прац).

Выключная працавітасць А. М. Данілава, яго навукова-арганізацыйны талент прынеслі яму прызнанне ў беларускай навуковай супольнасці: у 1996 г. ён абраны членам-карэспандэнтам Акадэміі навук Беларусі і намеснікам старшыні Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў; у 1997 г. становіцца галоўным рэдактарам заснаванага ім навукова-тэарэтычнага часопіса «Сацыялогія», а таксама займае на грамадскіх пачатках пасаду намесніка акадэміка-сакратара Аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі; у 1999 г. атрымлівае прэмію НАН Беларусі за лепшую навуковую працу; у 2000 г. выбіраецца старшынёй Беларускага грамадскага аб'яднання «Сацыялагічнае таварыства»;

у 2001 г. яму прысуджаецца стыпендыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за дасягненне высокіх вынікаў у сферы прафесійнай дзейнасці; у 2005 г. яму даручана кіраваць кафедрай сацыялогіі БДУ. Сёння можна з упэўненасцю сцвярджаць, што за дзесяцігоддзе сваёй працы на пасадзе загадчыка кафедры сацыялогіі А. М. Данілаву ўдалося галоўнае – сцвердзіць яе пазіцыю як вядучага адукацыйнага і навуковага сацыялагічнага падраздзялення ў краіне. Зрабіць гэта ў наш няпросты час рэфармавання сістэмы адукацыі было вельмі складанай справай. І трэба шчыра прызнаць, што не кіраўніцкая рыторыка з яе павучальнымі ўстаноўкамі аб неабходнасці павышэння якасці адукацыі, а асабісты прыклад паўсядзённай дзелавой актыўнасці чалавека-генератара ідэй дазволілі падвоіць творчы патэнцыял калектыву кафедры і кожнага яе выкладчыка паасобку.

Сваю вельмі важную ролю ў жыцці гуманітарных і сацыяльных навук Беларусі Аляксандр Мікалаевіч адыгрывае не толькі дзякуючы займаемым ім кіраўніцкім пазіцыям у дзяржаўных і грамадскіх структурах навукова-адукацыйнай сферы нашай рэспублікі, але і дзякуючы сваёй актыўнай жыццёвай пазіцыі, рэдкаму дару чалавечалюбства і ўменню быць па-сапраўднаму карысным для нас, яго калег. Па ініцыятыве А. М. Данілава, пад яго рэдакцыяй альбо з яго прадмовай пабачылі свет такія ўнікальныя кнігі, як «Сацыялагічная энцыклапедыя» (2003); «Грамадская місія сацыялогіі» С. А. Шавеля (2010); «Сацыялогія як лёс: выбранае» Л. Г. Новікавай (2012); «Праблемы фарміравання беларускай дзяржаўнасці ў XX – пачатку XXI стагоддзя: выбраныя працы М. С. Сташкевіча» (2012); «Дэмаграфічныя рытмы і перамены: да пазнання беларускага соцыуму: выбранае» А. А. Ракава (2014); «Сінтэз філасофіі, навукі, культуры. Да 80-годдзя акадэміка В. С. Сцёпіна» (2014) і інш. Гэтая зайздросная здольнасць А. М. Данілава – прызнаць талент іншага чалавека, без празмернай крывадушнасці прыцягнуць увагу грамадскасці да таго лепшага, што створана іншымі і што па праве павінна захавацца ў навуковым кантэксце як наша агульная спадчына. Хіба гэта не выкародная місія Чалавека неабякавага, які бескарысліва папулярызуе ідэі калег са свайго гуманітарнага цэха? Тым больш, што частка з іх ужо пайшла з гэтага жыцця.

Ім напісаны многія дзясяткі разгорнутых біяграфічных нарысаў і эсэ пра беларускіх вучоных і дзеячаў культуры. Частка гэтых нарысаў і эсэ ўвайшла ў нядаўна выдадзеную кнігу А. М. Данілава «Слова аб сучасніках: эсэ, інтэрв'ю» (2013), якая выклікала вялікую цікавасць у навуковай грамадскасці Беларусі. Больш таго, гэтая кніга стала для многіх чытачоў сапраўдным адкрыццём, агаліўшы маральнае крэда самога аўтара, здольнага зразумець і ацаніць асобу, безадносна да яе фармальна-статусных характарыстык.

Асобна трэба сказаць пра шматлікія сацыялагічныя і іншыя навуковыя канферэнцыі, сустрэчы навуковай грамадскасці з выдатнымі расійскімі вучонымі (акадэмікамі В. С. Сцёпіным, А. А. Гусейнавым, У. А. Лекторскім, членамі-карэспандэнтамі Р. С. Грынбергам, У. В. Міронавым, Ж. Ц. Тошчанкам і інш.), арганізаваных намаганнямі нашага юбіляра. У наш такі неадназначны час перамен, калі рвуцца існуючыя навуковыя і іншыя сувязі, такія сустрэчы ўводзяць прысутных у атмасферу аднароднай дыялогавай прасторы, дапамагаючы не проста зразумець адзін аднаго, але і інтэграваць намаганні ў напрамку асэнсавання праблем сучаснага светапогляду, які зараз імкліва трансфармуецца.

Сёння А. М. Данілаў – не толькі бясспрэчны аўтарытэт у галіне тэорыі, метадалогіі і гісторыі сацыялогіі, але і яскравы жыццёвы прыклад для навуковай моладзі. У адрозненне ад многіх прадстаўнікоў «служывай» навукі, якія дзесяцігоддзямі «выседжваюць» свае навуковыя ступені і званні, Аляксандру Мікалаевічу ёсць чым ганарыцца: у 38 год ён – доктар навук, у 41 год – член-карэспандэнт НАН Беларусі, у 60 год – умудроны вопытам настаўнік навуковай і студэнцкай моладзі, пад умелым кіраўніцтвам якога абаронены пяць доктарскіх і восем кандыдацкіх дысертацый. Але галоўнае нават не ў гэтым. Ён – заўсёды акружаны людзьмі, якія цягнуцца да яго як да эпіцэнтра сацыяльнага аптымізму і жыццёвай энергетыкі. Без ініцыятыў А. М. Данілава і арганізаваных ім мерапрыемстваў у музеях горада (Мастацкім, Гістарычным, Тэатра і кіно, Якуба Коласа і інш.) наша навуковае жыццё было б пазбаўлена не толькі фарбаў пэндзля М. Шагала і Леанарда да Вінчы, але і цеплыні чалавечых зносін з калегамі і сябрамі. Аляксандр Мікалаевіч і сам часта паўтарае: «Як важна за ўсёй гэтай дзелавой мітуснёй паўсядзённасці не прапусціць жыццё!».

А яшчэ Аляксандр Мікалаевіч – шчаслівы сем'янін, які разам са сваёй жонкай Людмілай Уладзіміраўнай выхаваў цудоўных дзяцей – дачку Кацярыну, кандыдата сацыялагічных навук, і сына Антона.

Пажадаем жа нашаму дарагому юбіляру і далей заставацца такой жа шматграннай асобай – духоўна маладым, зараджаным на даследаванні сацыёлагам, цудоўным арганізатарам навукі, удумлівым педагогам! Няхай часам яму давядзецца нялёгка ў ягонай бескампраміснай барацьбе за выкананне патрабаванняў сапраўднай навукі, але мы верым у ягоную сумленнасць і прыныповасць, у ягоны талент і моц духа. Нам застаецца толькі пажадаць Аляксандру Мікалаевічу і далей годна выконваць сваю галоўную жыццёвую місію – усімі сваімі ведамі і шматлікімі талентамі служыць беларускаму грамадству. Моцы, здароўя і доўгіх гадоў жыцця табе, дарагі сябар! І, зразумела, мары, якая абавязкова збудзецца!

*Я. М. Бабосаў, І. В. Гайшун, У. В. Гніламёдаў, М. П. Касцюк,
А. І. Лакотка, Д. І. Шыраканав, В. К. Шчэрбін*